

Enastående systrars arv

Ingela Karlsson skildrar Elfvinggårdens tillkomst och anda i ny pjäs.

Systrarna Elfving testamenterade pengar till bostäder åt ensamstående yrkesarbetande kvinnor. Resultatet blev Elfvinggården i Bromma. Nu berättar pjäsen "Fri från tryckande band" om systrarnas historia och pionjärskap.

Systrarna Ingeborg och Gunborg Elfving testamenterade en del av sitt arv för att bilda Systrarna Elfving's stiftelse. Under 1800-talet kunde inte en ogift kvinna få ett eget hyreskontrakt, utan fick antingen bo kvar hemma eller hyra rum. Systrarna Elfving's önskan var att stiftelsen skulle ordna bostäder åt mindre bemedlade, bildade och ensamstående kvinnor som större delen av sitt liv bott i Stockholm. Resultatet blev kollektivboendet Elfvinggården i Bromma.

– Jag hade aldrig hört talas om Elfvinggården innan jag provbodde här under en kort period för några år sedan. Det var helt enastående, en helt egen värld. Alla kan bo här, från alla klasser och alla religioner, säger Ingela Karlsson som står för manus och regi.

Nu berättar hon historien om de två systrarna, om deras pionjärskap vid förra sekelskiftet och det kulturarv som gården står för i den nyskrivna pjäsen "Fri från tryckande band", som också är en formulering tagen ur testamentet. Föreställningen spelas på plats, i Elfvinggårdens matsal och de tio skådespelarna bor alla i gårdens lägenheter.

Stiftelsen bildades strax efter att den sista av de två systrarna dog 1921. Anledningen till att bygget stod färdigt senare var att testamentet hamnade tillsammans med flera av deras föremål på Nordiska museet. Där hittades det av Anna Lewin som senare också bodde på Elfvinggården.

– Anna Lewin gjorde allt för att

I matsalen på Elfvinggården sätts pjäsen om systrarna Elfving upp. Ingela Karlsson har skrivit manus och regisserar. Alla tio skådespelarna bor på gården. FOTO: PEKKA PÄÄKKÖ

Ogifta systrar skapade Elfvinggården

► Systrarna Ingeborg (1833–1902) och Gunborg (1850–1921) Elfving var själva både ogifta och yrkesarbetande.

► Deras testamente är relativt detaljerat och reglerar hur stiftelsen ska tillsättas och vilka regler som ska gälla för de boende.

► Elfvinggården invigdes 1940.

► Stiftelsens styrelse består av

tre personer som antingen ska vara två kvinnor och en man eller en kvinna och två män. Högsta domstolen och styrelsen för Nordiska museet utser en ledamot var. De två valda ledamöterna utser sedan en tredje.

► Pjäsen spelas den 17 november klockan 19 och 18 november klockan 16. Eventuellt blir det fler föreställningar senare.

förverkliga det. Det finns med som en thriller scen när hon hittar testamentet, men det är en helt fri tolkning av hur det gick till, säger Ingela Karlsson.

Systrarna levde i en altruistisk anda. Deras vilja att hjälpa andra utan en tanke på sig själva är bärande genom pjäsen, liksom just att vara fri från tryckande band.

Idén om bostäder för ensamstående kvinnor var inte helt okontroversiell då testamentet skrevs.

– Konventioner och fördomar är ett slags förtryck. Men publiken själva får också avgöra vad som är tryckande band, säger Ingela Karlsson.

Att skådespelarna inte har några större erfarenheter ser hon bara positivt på och som en utmaning för henne som regissör.

– Det är också en del i att vara fri från tryckande band. Att tänja deras gränser och överträffa deras egna föreställningar om vad de klarar av, säger hon.

Matsalen har plats för 100 åskådare och publiken kommer väldigt nära den enkla scenen. Man

spelar med öppen ridå, alla scenbyten görs inför publik. I biljetten ingår mat efteråt och ensemblen och Ingela Karlsson stannar kvar och pratar med publiken om pjäsen. Elfvinggården har med sin funktistil ett stort arkitekturhistoriskt värde och är q-märkt. Men det finns också ett socialhistoriskt värde. Och systrarnas anda, som Ingela vill fånga i pjäsen, lever vidare än i dag.

– Det är tuffa, intellektuella, medvetna, starka kvinnor som går sin egen väg och för vidare det altruistiska arvet.

● **Johnnie Lager**
johnnie.lager@mitti.se
tel 550 550 59

i korthet

Familjen får miljon i draghjälp

MUSIK Brommabon och musikern Johan T Karlsson, känd som Familjen, har vunnit en tävling där första priset är att marknadsföras för en miljon kronor.

Tävlingen "Ramp music" arrangerades av Duracell. Under drygt en månad har folk fått rösta på tre utvalda band via en hemsida på nätet. Familjen vann och nu ska Johan T Karlssons soloprojekt marknadsföras under 2008.

Nästa skiva planerar han att släppa till sommaren, och det ryktas om att Timbuktu vill vara med på ett hörn. De två andra banden som tävlade var The Dora Steins och Old children.

50-årskalas på Balettakademin

DANS Under hösten firar Balettakademin på Birger Jarlsgatan 70 sitt 50-årsjubileum med dans i alla dess former. Det blir uppvisningar, utställningar och lektioner till 1957 års priser. Nu i helgen, den 9 till 11 november, blir det enligt arrangörerna en föreställning som inte liknar någonting annat. Publiken får följa med på en resa genom olika dansvärldar. Det blir bland mycket annat tango, salsa och delar ur kända musikalerna.

Föreställningen börjar klockan 20 på fredag och lördag, och klockan 18 på söndag.

tipset!

På lördag ska novellkonsten i Sverige och världen hyllas på Kulturhuset. Den årliga novellfesten pågår klockan 11–21. Det blir workshop, samtal, upp-

läsningar och novellfilmer under en hel dag. Dessutom kommer bland andra författarna Richard Ford och Mirja Unge på besök.

Elisbeth Palmberg och Eva Lund i "Gemini" från 1972.

Vällingbydramatiker om en rättas hemlängtan

TEATER Vällingbybon Martina Montelius har under senare år etablerat sig som en av de ledande unga dramatikererna. Våren 2006 hade hon stora framgångar på teater Galeasen med "Monolog 1: Gabriel" och på Unga Dramaten med "Drömström och Rundlund". Nu är hon aktuell med en ny pjäs på Kulturhuset, "Längtar du hem nu, råtta?", som har premiär på fredag.

Pjäsen har hon skrivit och regisserat till skådespelarna Figge Norling och Kalle Westerdahl. Det är Limbo och Kulturhuset som sätter upp pjäsen i Kulturhusets underjordiska scen som finns i direkt anslutning till Sergels torg.